

TOERISTISCHE EXPLOITATIE VAN ONDERGRONDSE KALKSTEENGROEVEN.

A.A.Crolla.*

In 1885 werd in Nederland de eerste V.V.V. opgericht, = de Vereniging ter bevordering van het Vreemdelingen Verkeer het Geuldal = te Valkenburg. Dit geschiedde naar aanleiding van het toenemende bezoek van vreemdelingen aan Zuid-Limburg, maar vooral aan Valkenburg. In die tijd al noemde men Valkenburg "de parel van de Geulvallei". Het ontwikkelde zich tot de meest bekende vakantieplaats van Nederland.

Zuid-Limburg was ten opzichte van de rest van Nederland zo heel anders, buitenlands eigenlijk. Het bergachtige landschap, de flora en fauna, zelfs de bevolking was en sprak anders. Dit alles kon men lezen in allerlei beschrijvingen en reisgidsen, welke vanaf het midden van de 19e eeuw werden uitgegeven.

Zo schrijft Craandijk in zijn deeltje Limburg van "Wandelingen door Nederland" onder andere over zijn bezoek aan de "berg". De autonome bevolking gaf deze naam aan de groeven, die in de loop van vele eeuwen waren ontstaan door ondergrondse mergelwinning en welke verspreid liggen in de heuvels in en rond Valkenburg, maar ook bij Maastricht. Door het uitzagen van mergelblokken zijn namelijk hele gangenstelsels ontstaan. Deze mergelblok-

ken gebruikte men voor de bouw van kerken, kastelen en landhuizen. De gangen hierdoor ontstaan werden voor vele doeleinden gebruikt. Men werkte er niet alleen, men woonde er ook. Hiervan en hierover zijn duidelijke sporen achtergebleven. Notitie's en jaartallen zijn vandaag aan de dag nog stille getuigen van heel veel lief en leed dat hier ondergronds in "de berg" werd geleden.

Blokkbrekers maar ook "berglopers" beschouwden de gangen als hun domein. In de tijd van de Franse Revolutie ontstonden er schuilkapellen. Priesters doken er onder, H.H.Missen werden er opgedragen, kinderen gedoopt enz. In tijden van nood verzamelden zich hele familie's in onderaardse "kamers". Zelfs het vee werd er in onder gebracht.

Nadat de Noorderlingen eenmaal de weg naar het Zuiden hadden gevonden en zo langzaam aan het "toerisme" ontstond werden ook de onderaardse gangen verkend. Bepaalde inwoners, die het Nederlands ietwat machtig waren fungeerden als gids en al gauw droeg zo'n onderaardse wandeling mede bij tot verpozing gedurende een verblijf in Valkenburg of omgeving.

Hoog gelegen op een uitstekend rotsgedeelte

Een bezoek aan de Oude Valkenburgsche

Gemeente = Grot

met hare spelonken, historische Kapel, Tweeden Driedrup, Romeinsch gedeelte, Meer, Megalausaurus, Plioplaticarpus, Muurschilderingen enz. is ten zeerste aanbevolen.

— Duur van het bezoek 1½ uur. —

Op elk uur van den dag
met een gids te bezichtigen.

➡ Ingang Monumentsplein ➡

**B
E
Z
O
E
K
T
D
E**

Interessante muurteekeningen. - Tafereelen uit den tijd der Bokkenrijders en de Franche revolutie. - - - - -

Elk uur van den dag te bezichtigen.

Historische Grot

met hare vele historische bezienswaardigheden uit de Franche revolutie, als: kapel met altaar, bid- en preekstoel - -

Entreekaarten verkrijgbaar bij **H. Caelen-Bleessers**, Hovetstraat en Café „de la Ruine“, bij de Berkelpoort en aan den ingang der Grot.

*A.A.Crolla
Th.Dorrenplein 18
6301 DV Valkenburg a/d Geul.

Fig.1. en 2. Historische advertenties.

bevinden zich de resten, de ruïnes, van het eens machtige kasteel van Valkenburg. Via vluchtgangen, die in 1937 weer zijn herontdekt en uitgegraven, was dit kasteel met een ondergrondse groeve verbonden. De Heren van Valkenburg konden via deze vluchtgangen tevens de vijand in de rug aanvallen. Menigmaal is hiervan dan ook gebruik gemaakt. Een bezoek aan deze enigste hoogteburcht van Nederland met haar groeve en vluchtgangen behoorde al spoedig ook tot het bezoekers-repertoire. In de volksmond werd deze groeve "Flewienebergseke" genoemd. Flewienen zijn steenmarters en die huiscen hier nogal veel. Onder invloed van de bezoekersactiviteiten kreeg ze de naam "Oude historische Fluweelengrot". In die tijd was ze gelegen op het grondgebied van de Gemeente Oud-Valkenburg.

In omvang was de Valkenburgergroeve de grootste. Ze bevond zich op het grondgebied van de Gemeente Berg en Terblijt maar werd gehuurd en geëxploiteerd door de Gemeente Valkenburg en daarom al gauw Gemeentegrot genoemd. In oude reisgidsen werden uitvoerig de routes door bovengenoemde groeve beschreven. De naamsaanduidingen van deze wegen zijn nog in gebruik. De naam groeve of berg echter verdween en maakte plaats voor "grot".

De oude generatie "bezoekers" zullen zich heel zeker nog de fakkeltochten herinneren die, gedurende het vacantieseizoen, wekelijks vanaf het station begeleid door een Harmonie naar de grot vertrokken.

Met de fakkels, flambouwen en veelkleurige lampions, die terplaatse werden ontstoken, trok men door de onderaardse gangen. Tableaux vivants verlevendigden de rondleiding. Dit waren blokbrekende kabouters, historische- of operafiguren enz. Het geheel werd nog verlicht door Bengaals vuur. Vanaf die tijd werden in de meest bezochte gangen tekeningen aangebracht die iets weergaven van de geschiedenis van de streek. Zo zijn in alle grotten portretten van de leden van ons Koninklijk Huis geplaatst. Grote bewondering riepen de in de mergelwand uitgekapte prehistorische dieren op. Aanleiding daartoe gaven de fossiele resten van prehistorische skeletten of delen daarvan die her en der in de mergel voorkwamen.

Via een grote in de mergel uitgekapte "reuzen-trap" verliet men de grot om terecht te komen

in een theetuin waar een concert gegeven werd. Deze fakkeltochten werden na de Tweede Wereldoorlog niet meer georganiseerd.

Tijdens de Eerste Wereldoorlog werden er al gangenstelsels voor toeristische doeleinden ingericht. Zo ontstonden de Imitatie Steenkolenmijn en de Romeinse Catacomben in Valkenburg. In latere jaren, toen het vakantie-houden voor iedere beurs bereikbaar was, werden gangenstelsels omgebouwd tot Grottenaquarium, Monstergrot, Panoramagrot en wat dies meer zij.

In veel grotten werden herinneringstableaux aangebracht van verenigingen en personen die zich voor de plaats of de streek verdienstelijk hadden gemaakt. Kunstacademie-studenten werden in de gelegenheid gesteld om kunstwerken in de mergelwanden uit te houwen. Heden ten dage wil men met een Kerstmarkt of kleine winkeltjes het bezoek aan de grotten stimuleren.

In Maastricht bevordert men het bezoek aan de gangenstelsels van de St. Pietersberg door dit te combineren met een boottocht over de Maas. Door de te grote toeristische druk gaat echter het echte karakter van de oude groeven en gangenstelsels verloren. Over de cultureel-historische, de sociale en natuurwetenschappelijke waarden van de groeven wordt nagenoeg nergens meer gesproken of in herinnering gebracht.

Gelukkig zijn verschillende groeven aan de toeristische belangstelling onttrokken en voor een rustiger exploitatie of als natuurreserveaat aangewezen. In Maastricht wordt onder andere de Cannerberg (Jesüietenberg) door het Limburgs Landschap zorgvuldig beheerd en in Geulhem worden de gangen vrijwel alleen in de kerstvacantie voor bezoek open gesteld en wordt veelal de schuilkapel voor een kerkdienst in gebruik genomen.

De grot- of rotswoningen zijn eveneens sociaal-historische elementen, die iets weergeven van de armoedige toestanden uit de vorige eeuw. Het is goed dat velen hun bestaan gevonden hebben in de exploitatie van de grotten als toeristische bezienswaardigheid, maar het is te hopen dat de nog ongeschonden groeven en gangenstelsels behouden blijven om te getuigen van de historie van deze mijnbouw in Zuid-Limburg.